

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ХІМІЇ ТА ФАРМАЦІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ФАРМАЦІЇ

БІОЕТИКА ТА БІОБЕЗПЕКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету хімії та фармації
спеціальності Фармація та Хімія

Одеса
ОНУ імені І. І. Мечникова
2026

УДК 615.1:17.023.33](075.8)
Б638

Укладачі:

А. О. Цісак, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та клінічної фармації національного університету імені І. І. Мечникова;

О. В. Устянська, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та клінічної фармації національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О. І. Грицук, доктор медичних наук, професор кафедри загальної та клінічної фармації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

І. М. Радаєва, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та клінічної фармації національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою факультету хімії та фармації
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 8 від 21 травня 2026 р.*

Б638 **Біоетика** та біобезпека [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. для здобувачів другого (магіст.) рівня вищ. освіти ф-ту хімії та фармації спец. Фармація та Хімія / уклад.: А. О. Цісак, О. В. Устянська. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2026. 33 с. 0,5 МБ.

Вивчення дисципліни надає здобувачу освіти практичні навички виготовлення гомеопатичних лікарських засобів. Робочий зошит містить завдання для закріплення знань здобувачів освіти під час проведення лабораторних занять. В рекомендаціях представлені розрахункові та ситуаційні завдання у послідовності викладеного матеріалу з дисципліни.

УДК 615.1:17.023.33](075.8)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1	
Тема: Біоетичні та правові проблеми трансплантології та трансфузіології крові. Донорство, дарунок та забір органів. Біоетичні та правові проблеми генетичних технологій. Біологізаторські теорії народонаселення	5
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2	
Тема: Біоетичні та правові проблеми репродуктивних технологій, планування сім'ї. Етичні, правові та соціальні аспекти абортів, перинатальної діагностики	11
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3	
Тема: Біоетичні та правові проблеми ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій, медичної психології та психіатрії	18
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4	
Тема: Біоетичні проблеми болю, страждання, реанімації, смерті та евтаназії. Біоетика завершальної фази життя. Паліативна медицина	25
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	31

ВСТУП

Робочий зошит з дисципліни «Біоетика та біобезпека» розроблений відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Фармація, промислова фармація».

Актуальність навчальної дисципліни зумовлена стрімким розвитком біомедичних технологій, інтеграцією України у світовий науковий простір та необхідністю дотримання міжнародних етичних стандартів у професійній діяльності фармацевта. Навчальне видання спрямоване на систематизацію знань щодо морально-етичних принципів маніпуляцій з живими системами, а також засвоєння методології оцінки ризиків, пов'язаних із використанням біологічних агентів.

Метою робочого зошита є методичне забезпечення самостійної та аудиторної роботи здобувачів вищої освіти для формування у них системи фахових компетентностей. Зокрема, видання орієнтоване на опрацювання питань етичної експертизи доклінічних та клінічних досліджень лікарських засобів, вивчення нормативно-правової бази у сфері біобезпеки та розвиток навичок розв'язання деонтологічних проблем у системі «провізор – лікар – пацієнт».

Структура зошита включає логічно послідовні теми, що охоплюють: етичні регламенти проведення випробувань лікарських засобів (стандарти GCP, GLP); проблеми біоетики в генетиці, репродуктології та трансплантології; засади біологічної безпеки при роботі з патогенами та ГМО.

Виконання завдань, представлених у робочому зошиті, сприятиме формуванню критичного мислення, професійної відповідальності та здатності застосовувати принципи біоетики у практичній діяльності фахівця фармацевтичного сектору.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

Тема: Біоетичні та правові проблеми трансплантології та трансфузіології крові. Донорство, дарунок та забір органів. Біоетичні та правові проблеми генетичних технологій. Біологізаторські теорії народонаселення.

Мета роботи: Ознайомитися з основними біоетичними принципами та правовими нормами, що регулюють трансплантологію, донорство крові, використання генетичних технологій та питання народонаселення; сформувати навички етичного аналізу медико-біологічних проблем і прийняття відповідальних рішень у професійній діяльності.

Актуальність теми

Сучасний розвиток медицини та біотехнологій значно розширив можливості лікування багатьох захворювань, зокрема завдяки трансплантації органів, трансфузії крові, застосуванню генетичних технологій. Водночас ці досягнення породжують низку складних етичних і правових проблем, пов'язаних із донорством, визначенням моменту смерті, справедливим розподілом органів, генетичною модифікацією людини, захистом генетичної інформації та регулюванням демографічних процесів. Формування у майбутніх фахівців розуміння біоетичних принципів є необхідною умовою забезпечення гуманістичного характеру медичної практики та дотримання прав людини.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Теоретичні відкриті питання

1. Розкрийте основні принципи біоетики у трансплантології.
 2. Поясніть поняття добровільного та безоплатного донорства крові.
 3. Які етичні принципи лежать в основі розподілу донорських органів?
 4. Які існують моделі посмертного донорства органів у різних країнах?
 5. Що таке презумпція згоди та презумпція незгоди на донорство?
 6. Охарактеризуйте основні етичні проблеми генетичного тестування.
 7. Які ризики пов'язані з використанням технологій редагування геному людини?
 8. Поясніть поняття генетичної дискримінації.
 9. Що таке біологізаторські теорії народонаселення?
 10. Які міжнародні документи регулюють питання біоетики у медицині?
-
-

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

2. Ситуаційні завдання

Завдання 1

Пацієнт перебуває у критичному стані та потребує трансплантації нирки. Його родичі пропонують фінансову винагороду донору.

Питання:

- Чи є це етично допустимим?
- Які міжнародні та національні норми регулюють дане питання?

Завдання 2

У лікарні отримано згоду родичів на посмертне донорство органів, але сам пацієнт за життя не висловлював своєї позиції щодо донорства.

Питання:

- Які етичні принципи повинні бути враховані при прийнятті рішення?

Завдання 3

Генетичне тестування виявило у пацієнта схильність до важкого спадкового захворювання. Роботодавець вимагає доступ до цієї інформації.

Питання:

- Чи має він право на отримання таких даних?
 - Які етичні принципи порушуються?
-
-
-
-

Завдання 4

Пара звернулася до генетичної лабораторії для проведення тесту з метою визначення майбутніх характеристик дитини.

Питання:

- Чи є етично допустимим використання генетичних технологій з немедичною метою?
-
-
-
-

Завдання 5

У країні запропоновано запровадити систему автоматичної згоди на посмертне донорство органів.

Питання:

- Які переваги та ризики такої системи?
-
-
-
-

3. Тестові завдання

1. Основним принципом донорства крові є:
А) комерційна вигода
В) добровільність і безоплатність
С) обов'язковість для громадян
D) державна примусовість
2. Галузь медицини, що вивчає пересадку органів:
А) генетика
В) трансплантологія
С) імунологія
D) цитологія
3. Забір органів у померлого можливий лише за умови:
А) дозволу лікаря
В) дозволу медичної комісії
С) встановлення факту смерті мозку
D) згоди будь-якого родича
4. Основною метою біоетики є:
А) розвиток технологій
В) захист прав людини в біомедицині
С) економічна ефективність медицини
D) контроль фармацевтичної галузі
5. Генетичне тестування дозволяє:
А) визначати групу крові
В) виявляти спадкові мутації
С) лікувати хвороби
D) проводити операції
6. Основний принцип розподілу донорських органів:
А) платоспроможність пацієнта
В) черговість і медичні показання
С) соціальний статус
D) національність
7. Заборона торгівлі органами закріплена:
А) етичними рекомендаціями
В) міжнародними біоетичними документами
С) традиціями
D) внутрішніми правилами лікарні
8. Генна терапія спрямована на:
А) зміну способу життя
В) корекцію генетичних дефектів

- C) зміну статі
 - D) омолодження
9. Біоетика як наукова дисципліна виникла у:
- A) XVIII ст.
 - B) В. XIX ст.
 - C) С. XX ст.
 - D) D. XXI ст.
10. Основний принцип медичної етики:
- A) економічна доцільність
 - B) не нашкодь
 - C) швидкість лікування
 - D) пріоритет технологій
11. Донорство крові може бути:
- A) лише платним
 - B) добровільним
 - C) лише примусовим
 - D) спадковим
12. Поняття «генетична дискримінація» означає:
- A) відмову від генетичних досліджень
 - B) обмеження прав людини через генетичні дані
 - C) зміну геному
 - D) генетичне лікування
13. Основний принцип біоетики:
- A) автономія пацієнта
 - B) авторитет лікаря
 - C) державний контроль
 - D) економія ресурсів
14. Забір органів у живого донора можливий:
- A) без його згоди
 - B) лише за добровільної згоди
 - C) за рішенням лікаря
 - D) за рішенням держави
15. Основна проблема генетичних технологій:
- A) висока ціна
 - B) етичні ризики втручання у геном людини
 - C) складність обладнання
 - D) тривалість досліджень

16. Біоетика поєднує:
 - A) біологію та економіку
 - B) медицину, філософію і право
 - C) фармацію та маркетинг
 - D) психологію та статистику
17. Основою донорства є:
 - A) примус
 - B) добровільність
 - C) матеріальна вигода
 - D) державна вимога
18. Генетичні технології можуть використовуватись:
 - A) у медицині
 - B) лише у промисловості
 - C) лише у ветеринарії
 - D) тільки у науці
19. Біоетика регулює:
 - A) економічні процеси
 - B) моральні аспекти біомедицини
 - C) політичні відносини
 - D) торговельні відносини
20. Основною цінністю біоетики є:
 - A) технологічний прогрес
 - B) життя і гідність людини
 - C) фінансова ефективність
 - D) розвиток фармації

Контрольні питання

1. Що таке біоетика і які її основні принципи?
2. Які правові норми регулюють трансплантацію органів?
3. Які етичні принципи донорства крові?
4. У чому полягають етичні проблеми генетичних технологій?
5. Що таке генетична дискримінація?
6. Які існують міжнародні документи з біоетики?
7. Які біоетичні проблеми виникають у трансплантології?
8. Які принципи регулюють використання генетичної інформації?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

Тема: Біоетичні та правові проблеми репродуктивних технологій, планування сім'ї. Етичні, правові та соціальні аспекти абортів, перинатальної діагностики.

Мета роботи: Ознайомитися з біоетичними та правовими аспектами застосування сучасних репродуктивних технологій, методів планування сім'ї, перинатальної діагностики та проблемою абортів; сформулювати здатність аналізувати етичні дилеми, пов'язані з початком людського життя.

Актуальність теми

Сучасні репродуктивні технології, такі як екстракорпоральне запліднення, сурогатне материнство та генетичний скринінг ембріонів, значно розширюють можливості лікування безпліддя. Водночас їх використання супроводжується складними моральними, правовими та соціальними питаннями, що стосуються статусу ембріона, прав батьків, донорів та майбутньої дитини. Етичні дискусії також виникають навколо проблеми абортів, планування сім'ї та використання перинатальної діагностики. Тому майбутні фахівці повинні володіти знаннями біоетичних принципів для прийняття відповідальних професійних рішень.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Теоретичні відкриті питання

1. Дайте визначення поняття «репродуктивні технології».
 2. Які види допоміжних репродуктивних технологій застосовуються у сучасній медицині?
 3. Охарактеризуйте біоетичні проблеми екстракорпорального запліднення.
 4. Які етичні аспекти пов'язані із сурогатним материнством?
 5. Що таке планування сім'ї?
 6. Які етичні проблеми пов'язані з перинатальною діагностикою?
 7. Які соціальні та правові аспекти проблеми абортів?
 8. Які права має ембріон з позиції біоетики?
 9. Які міжнародні документи регулюють питання репродуктивного здоров'я?
 10. Які етичні ризики пов'язані з генетичним скринінгом ембріонів?
-
-
-

[illegible]

Завдання 1

Питання:

Завдання 2

Під час перинатальної діагностики виявлено важке генетичне захворювання плода.

Питання:

- Які можливі рішення можуть прийняти батьки?
 - Які етичні принципи повинні бути враховані?
-
-
-
-

Завдання 3

Пацієнтка звернулася до лікаря з проханням провести аборт на пізньому терміні вагітності без медичних показань.

Питання:

- Які правові та етичні аспекти цієї ситуації?
-
-
-
-

Завдання 4

Лікар рекомендує генетичний скринінг ембріонів перед імплантацією.

Питання:

- Які етичні ризики пов'язані з відбором ембріонів?
-
-
-
-

Завдання 5

Подружжя використовує допоміжні репродуктивні технології із донорським біологічним матеріалом.

Питання:

- Які питання конфіденційності та прав дитини можуть виникнути?

3. Тестові завдання

1. Метод штучного запліднення поза організмом жінки:
А) клонування
В) екстракорпоральне запліднення
С) генна терапія
D) трансплантація
2. Планування сім'ї включає:
А) контроль народжуваності
В) трансплантацію органів
С) лікування інфекцій
D) генотерапію
3. Перинатальна діагностика спрямована на:
А) визначення статі дитини
В) виявлення патологій плода
С) лікування безпліддя
D) визначення групи крові
4. Сурогатне материнство – це:
А) усиновлення
В) народження дитини іншою жінкою для генетичних батьків
С) штучне запліднення
D) генетичне лікування
5. Аборт – це:
А) передчасні пологи
В) штучне переривання вагітності
С) безпліддя
D) генна терапія

6. Основним принципом репродуктивної медицини є:
 - A) повага до репродуктивних прав людини
 - B) економічна вигода
 - C) медичний експеримент
 - D) соціальний контроль
7. Генетичний скринінг ембріонів застосовується для:
 - A) визначення спадкових хвороб
 - B) лікування безпліддя
 - C) пересадки органів
 - D) вакцинації
8. Основною етичною проблемою абортів є:
 - A) економічні витрати
 - B) питання початку людського життя
 - C) медична техніка
 - D) тривалість операції
9. Репродуктивні технології застосовуються для:
 - A) лікування безпліддя
 - B) лікування інфекцій
 - C) лікування травм
 - D) лікування психічних хвороб
10. Біоетика репродукції регулює:
 - A) моральні аспекти народження життя
 - B) економіку медицини
 - C) маркетинг
 - D) статистику
11. Ембріональний скринінг дозволяє:
 - A) визначати генетичні аномалії
 - B) лікувати інфекції
 - C) проводити операції
 - D) визначати температуру
12. Репродуктивне здоров'я включає:
 - A) здатність до відтворення потомства
 - B) стан шкіри
 - C) стан зубів
 - D) стан імунітету
13. Основний принцип біоетики у репродукції:
 - A) автономія пацієнтів
 - B) економія коштів
 - C) технологічність
 - D) швидкість лікування

14. Перинатальна медицина вивчає:
 - A) розвиток плода
 - B) хвороби шкіри
 - C) хвороби серця
 - D) хвороби печінки
15. Генетичні технології можуть використовуватися:
 - A) для діагностики спадкових хвороб
 - B) лише у ветеринарії
 - C) лише у промисловості
 - D) лише у спорті
16. Основною метою планування сім'ї є:
 - A) відповідальне батьківство
 - B) збільшення населення
 - C) скорочення населення
 - D) державний контроль
17. Біоетика розглядає:
 - A) моральні аспекти медицини
 - B) економіку
 - C) маркетинг
 - D) статистику
18. Сурогатна мати:
 - A) усиновлює дитину
 - B) виношує дитину для інших батьків
 - C) лікує безпліддя
 - D) проводить операцію
19. Перинатальна діагностика проводиться:
 - A) під час вагітності
 - B) після народження
 - C) у дитинстві
 - D) у дорослому віці
20. Основною цінністю біоетики є:
 - A) життя людини
 - B) економічний розвиток
 - C) технологічний прогрес
 - D) конкуренція

Контрольні питання

1. Що таке репродуктивні технології?
2. Які етичні проблеми пов'язані з сурогатним материнством?

3. Які аспекти планування сім'ї?
4. Які соціальні та правові аспекти абортів?
5. Яке значення має перинатальна діагностика?
6. Які біоетичні ризики генетичного скринінгу?
7. Які права мають батьки та майбутня дитина?
8. Які міжнародні документи регулюють репродуктивні права?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

Тема: Біоетичні та правові проблеми ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій, медичної психології та психіатрії.

Мета роботи: Ознайомитися з біоетичними принципами та правовими аспектами профілактики і лікування ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних захворювань; сформувати навички аналізу етичних проблем у медичній психології та психіатрії.

Актуальність теми

Поширення ВІЛ-інфекції, туберкульозу та інших соціально небезпечних інфекцій є важливою медико-соціальною проблемою. Медичні працівники повинні дотримуватися принципів конфіденційності, недискримінації та поваги до прав пацієнтів. У психіатрії особливу увагу приділяють питанням добровільності лікування, інформованої згоди та захисту прав людей із психічними розладами.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Теоретичні відкриті питання

1. Які основні принципи біоетики у боротьбі з ВІЛ-інфекцією?
2. Що таке соціально небезпечні інфекції?
3. Які права мають пацієнти з ВІЛ-інфекцією?
4. Що таке медична конфіденційність?
5. Які етичні проблеми виникають при примусовому лікуванні?
6. Які права мають пацієнти у психіатричних закладах?
7. Які етичні принципи психіатричної допомоги?
8. Що таке стигматизація пацієнтів?
9. Які міжнародні програми боротьби з ВІЛ існують?
10. Які біоетичні принципи застосовуються у медичній психології?

[illegible]

2. Ситуаційні завдання

Завдання 1

Медичний працівник під час обстеження пацієнта отримав результати лабораторних досліджень, які підтверджують наявність ВІЛ-інфекції. Через деякий час роботодавець цього пацієнта звертається до лікаря з проханням

надати інформацію про стан його здоров'я, аргументуючи це тим, що робота пов'язана з великою кількістю людей.

Питання:

- Чи має право лікар повідомляти роботодавцю про ВІЛ-позитивний статус пацієнта?
- Які біоетичні принципи повинні бути дотримані у цій ситуації?

Завдання 2

Пацієнт із психічним розладом відмовляється від запропонованого лікування та не визнає необхідності медичної допомоги. Родичі наполягають на примусовій госпіталізації.

Питання:

- За яких умов може бути застосована примусова госпіталізація?
- Які права пацієнта повинні бути забезпечені у даній ситуації?

Завдання 3

У загальноосвітній школі стало відомо, що один із учнів має ВІЛ-інфекцію. Батьки інших дітей звертаються до адміністрації школи з вимогою ізолювати дитину або перевести її до іншого навчального закладу.

Питання:

- Чи є така вимога обґрунтованою з медичної та біоетичної точки зору?
- Які принципи прав людини та медичної етики повинні бути враховані?

Завдання 4

Пацієнт із відкритою формою туберкульозу відмовляється від лікування та продовжує вести звичайний спосіб життя, контактуючи з великою кількістю людей.

Питання:

- Які заходи можуть бути застосовані для запобігання поширенню інфекції?
 - Як у цій ситуації поєднати права пацієнта та інтереси суспільства?
-
-
-
-

Завдання 5

Пацієнт психіатричної лікарні скаржиться на обмеження свободи пересування та надмірний контроль з боку медичного персоналу.

Питання:

- У яких випадках допускається обмеження свободи пацієнтів у психіатричних закладах?
 - Які етичні принципи повинні регулювати взаємовідносини медичного персоналу і пацієнтів?
-
-
-
-

3. Тестові завдання

1. ВІЛ передається:
А) повітряно-крапельним шляхом
В) через кров
С) через побутові контакти
D) через воду
2. Медична інформація про ВІЛ-статус пацієнта є:
А) відкритою інформацією
В) службовою інформацією
С) конфіденційною медичною інформацією
D) статистичною інформацією
3. Основним принципом надання медичної допомоги ВІЛ-позитивним пацієнтам є:
А) ізоляція
В) конфіденційність
С) обмеження прав
D) примусове лікування

4. Стигматизація пацієнтів означає:
 - A) лікування хвороби
 - B) соціальну дискримінацію
 - C) медичний огляд
 - D) профілактику
5. ВІЛ не передається:
 - A) через кров
 - B) через статевий контакт
 - C) через обійми та рукостискання
 - D) від матері до дитини
6. Основним принципом біоетики при лікуванні інфекційних захворювань є:
 - A) ізоляція всіх пацієнтів
 - B) баланс між правами пацієнта та захистом суспільства
 - C) повна заборона контактів
 - D) економічна ефективність
7. Конфіденційність медичної інформації означає:
 - A) відкритість даних
 - B) захист персональних медичних даних
 - C) передачу інформації роботодавцю
 - D) передачу інформації родичам
8. Пацієнт із психічним розладом має право на:
 - A) повну ізоляцію
 - B) примусове лікування у всіх випадках
 - C) повагу до гідності та прав
 - D) відмову від будь-якої допомоги без оцінки стану
9. Примусова госпіталізація у психіатрії допускається:
 - A) за бажанням родичів
 - B) за рішенням лікаря та за наявності небезпеки для пацієнта або оточуючих
 - C) за бажанням сусідів
 - D) за рішенням роботодавця
10. Основна мета медичної психології:
 - A) контроль пацієнтів
 - B) психологічна підтримка пацієнтів
 - C) ізоляція хворих
 - D) статистичний облік
11. Основним методом профілактики ВІЛ є:
 - A) вакцинація
 - B) безпечна поведінка та тестування

- C) ізоляція хворих
 - D) обмеження контактів
12. Медична таємниця – це:
- A) службова інформація
 - B) інформація про пацієнта, що підлягає захисту
 - C) статистичні дані
 - D) інформація про лікаря
13. Пацієнти з ВІЛ мають право на:
- A) відмову у медичній допомозі
 - B) рівний доступ до медичних послуг
 - C) ізоляцію
 - D) обмеження соціальних прав
14. Психіатрична допомога повинна надаватися:
- A) примусово
 - B) добровільно, за можливості
 - C) лише у стаціонарі
 - D) тільки за рішенням родичів
15. Принцип недискримінації означає:
- A) рівність усіх пацієнтів перед законом
 - B) обмеження прав
 - C) ізоляцію
 - D) примусове лікування
16. Основною метою психіатричної допомоги є:
- A) контроль поведінки
 - B) лікування та реабілітація пацієнта
 - C) Ізоляція
 - D) спостереження
17. Соціально небезпечні інфекції – це:
- A) рідкісні захворювання
 - B) інфекції, що становлять загрозу для населення
 - C) спадкові хвороби
 - D) алергічні хвороби
18. Основним принципом біоетики є:
- A) повага до гідності людини
 - B) економічна вигода
 - C) технологічний розвиток
 - D) контроль пацієнтів

19. Психологічна підтримка пацієнтів спрямована на:
- A) ізоляцію
 - B) покращення психоемоційного стану
 - C) контроль поведінки
 - D) обмеження контактів
20. Основною цінністю біоетики є:
- A) економічна ефективність
 - B) життя та гідність людини
 - C) технологічний прогрес
 - D) медична статистика

Контрольні питання

1. Які етичні проблеми виникають у боротьбі з ВІЛ-інфекцією?
2. Що таке конфіденційність медичної інформації?
3. Які права мають пацієнти з психічними розладами?
4. Що таке стигматизація?
5. Які етичні принципи психіатрії?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4

Тема: Біоетичні проблеми болю, страждання, реанімації, смерті та евтаназії. Біоетика завершальної фази життя. Паліативна медицина.

Мета роботи: Ознайомитися з біоетичними принципами надання медичної допомоги пацієнтам у термінальному стані, питаннями евтаназії, реанімації та паліативної допомоги.

Актуальність теми

Досягнення сучасної медицини дозволяють продовжувати життя пацієнтів навіть у тяжких станах. Водночас виникають складні етичні питання щодо якості життя, меж медичного втручання, доцільності реанімації, права пацієнта на відмову від лікування та можливості застосування евтаназії. Особливу роль відіграє паліативна медицина, спрямована на полегшення страждання та підтримку гідності пацієнта.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Теоретичні питання

1. Що таке паліативна медицина?
2. Які принципи лікування болю?
3. Що таке евтаназія?
4. Які види евтаназії існують?
5. Що таке реанімація?
6. Що означає поняття «якість життя пацієнта»?
7. Які права має пацієнт у термінальному стані?
8. Що таке інформована відмова від лікування?
9. Які етичні проблеми реанімації?

2. Ситуаційні завдання

Завдання 3

Невиліковно хворий пацієнт звертається до лікаря з проханням прискорити настання смерті, щоб уникнути подальших страждань.

Питання:

- Як біоетика оцінює подібні прохання?
 - Які правові та етичні аспекти евтаназії існують у сучасній медицині?
-
-
-
-

Завдання 4

Пацієнт заздалегідь підписав документ, у якому відмовився від проведення реанімаційних заходів у разі зупинки серця.

Питання:

- Чи повинні медичні працівники виконувати таке рішення пацієнта?
 - Які принципи біоетики лежать в основі подібних документів?
-
-
-
-

Завдання 5

Пацієнт із тяжким хронічним захворюванням потребує тривалої паліативної допомоги, спрямованої на полегшення болю та покращення якості життя.

Питання:

- Які основні принципи паліативної медицини?
 - Яку роль відіграє медичний персонал у забезпеченні гідності пацієнта наприкінці життя?
-
-
-
-

3. Тестові завдання

1. Паліативна медицина спрямована на:
 - A) повне одужання
 - B) полегшення болю та покращення якості життя
 - C) профілактику інфекцій
 - D) вакцинацію
2. Евтаназія – це:
 - A) лікування болю
 - B) свідоме припинення життя невиліковно хворого пацієнта
 - C) реанімація
 - D) трансплантація
3. Основна мета паліативної допомоги:
 - A) подовження життя будь-якою ціною
 - B) полегшення страждань
 - C) ізоляція пацієнтів
 - D) лікування інфекцій
4. Реанімація – це:
 - A) лікування інфекцій
 - B) комплекс заходів для відновлення життєвих функцій
 - C) хірургічна операція
 - D) психологічна допомога
5. Основний принцип лікування болю:
 - A) ігнорування симптомів
 - B) адекватне знеболення
 - C) обмеження терапії
 - D) ізоляція пацієнта
6. Біоетика кінця життя розглядає:
 - A) економіку медицини
 - B) моральні аспекти завершальної фази життя
 - C) фармацевтичний маркетинг
 - D) медичну статистику
7. Інформована згода означає:
 - A) згоду родичів
 - B) добровільне рішення пацієнта після отримання інформації
 - C) рішення лікаря
 - D) рішення адміністрації

8. Якість життя пацієнта означає:
 - A) матеріальний стан
 - B) фізичне, психологічне і соціальне благополуччя
 - C) тривалість життя
 - D) соціальний статус
9. Активна евтаназія у більшості країн:
 - A) дозволена
 - B) заборонена
 - C) обов'язкова
 - D) рекомендована
10. Паліативна допомога включає:
 - A) психологічну підтримку
 - B) лише медикаментозне лікування
 - C) тільки операції
 - D) лише реанімацію
11. Основним принципом біоетики є:
 - A) повага до гідності людини
 - B) економічна вигода
 - C) технологічний розвиток
 - D) статистичний облік
12. Термінальний стан – це:
 - A) початкова стадія хвороби
 - B) кінцева стадія важкого захворювання
 - C) період реабілітації
 - D) профілактичний етап
13. Пацієнт має право:
 - A) відмовитися від лікування
 - B) не отримувати інформацію
 - C) приховувати симптоми
 - D) вимагати незаконні дії
14. Основна мета реабілітаційної медицини:
 - A) відновлення функцій організму
 - B) лікування інфекцій
 - C) ізоляція
 - D) контроль пацієнтів
15. Основою паліативної допомоги є:
 - A) гуманність
 - B) економія ресурсів
 - C) статистика
 - D) контроль

16. Медичний працівник повинен:
 - A) ігнорувати біль
 - B) полегшувати страждання пацієнта
 - C) обмежувати лікування
 - D) приховувати інформацію
17. Біоетика медицини кінця життя спрямована на:
 - A) підтримку гідності пацієнта
 - B) продовження життя будь-якою ціною
 - C) ізоляцію
 - D) статистику
18. Паліативна допомога надається:
 - A) лише у лікарнях
 - B) у медичних закладах та вдома
 - C) лише у хоспісах
 - D) тільки у реанімації
19. Головна мета лікування болю:
 - A) усунення страждання
 - B) ізоляція пацієнта
 - C) скорочення лікування
 - D) економія коштів
20. Основною цінністю медицини є:
 - A) економічна вигода
 - B) життя та гідність людини
 - C) технології
 - D) конкуренція

Контрольні питання

1. Які принципи паліативної допомоги?
2. Що таке евтаназія?
3. Які етичні проблеми виникають у реанімації?
4. Які права має пацієнт у кінці життя?
5. Що таке гідна смерть?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки : навчальний посібник. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. 155 с.
2. Ковальова О. М., Ащеулова Т. В., Іванченко С. В., Гончарь О. В. Генетично-модифіковані організми: ризики, міфи та реальність. *Матеріали конференції «Біоетика та біобезпека: мультидисциплінарні аспекти»*. Харків, 2017. С. 70–72.
3. Голубнича В. М., Погорєлов М. В., Корнієнко В. В. Біобезпека та біозахист у біологічних лабораторіях 1-го та 2-го рівнів біобезпеки : монографія. Суми : СДУ. 2016. 123 с.
4. Ковальова О. М., Лісовий В. М. та ін. Основи біоетики і біобезпеки : підручник. К. : ВСВ «Медицина». 2016. 392 с.
5. Луценко Р. В., Колот Е. Г., Бобирьов В. М. Основи біоетики та біобезпеки : навчальний посібник. Полтава, 2015. 175 с.
6. Біоетика та біобезпека [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки для практ. робіт студентів ф-ту хімії та фармації першого (бакалавр.) та другого (магістер.) рівня освіти, спец. 102 «Хімія», 226 «Фармація, пром. фармація» / уклад.: Л. В. Еберле, О. В. Устянська, А. М. І. Шкодовська, – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. – 60 с.
7. Пєнов В. В., Петухова Т. А., Гвоздїй С. П., Полїщук Л. М., Устянська О. В. Формування та розвиток здоров'язберігаючої компетентності під час вивчення охорони праці // «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). Київ. № 1(47) 2025. С. 927-940. Журналу присвоєно категорію «Б» із медицини: спеціальність 222. Включений до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Schola.
[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47))
8. Beauchamp T., Childress J. Principles of Biomedical Ethics. Oxford University Press.
9. UNESCO. Universal Declaration on Bioethics and Human Rights.
10. World Health Organization. Guiding Principles on Human Cell, Tissue and Organ Transplantation.
11. Council of Europe. Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo Convention).
12. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині».
13. Закон України «Про донорство крові та її компонентів».

14. Emanuel E. J., Grady C., Crouch R. The Oxford Textbook of Clinical Research Ethics.
15. Beauchamp T., Childress J. Principles of Biomedical Ethics.
16. World Health Organization. Reproductive Health Guidelines.
17. UNESCO Universal Declaration on Bioethics and Human Rights.
18. Законодавство України у сфері репродуктивного здоров'я.
19. WHO Guidelines on HIV/AIDS.
20. UNAIDS Global Strategy.
21. Законодавство України у сфері протидії ВІЛ/СНІД.

Навчальне видання

БІОЕТИКА ТА БІОБЕЗПЕКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету хімії та фармації
спеціальності Фармація та Хімія

Електронне практичне видання

Укладачі:

Цісак Альона Олександрівна
Устянська Ольга Володимирівна

В авторській редакції

Затв. авт. 05.08.2026. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,5 МБ. Зам. № 3212.

Видавець:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, буд. 2, м. Одеса, 65001, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8592 від 23.03.2026 р.
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua